

BeeHive

השיח ברשתות החברתיות במזה"ת

עורכים: ד"ר הראל חורב, סמדר שאול

כרך 5 גיליון 11, דצמבר 2017

תוכן העניינים

- 3 "הצהרת בלפור החדשה": נאום טראמפ בראי השיח הפלסטיני
- 6 מס שפתיים – התגובות בסעודיה להצהרת טראמפ
- 9 אחדות ירושלים בצל האשמות השחיתות

דבר העורכים

הדסק לחקר רשתות ע"ש דורון הלפרן שמח להגיש לכם את גיליון דצמבר של **ביהייב**. הגיליון הנוכחי יוקדש לתגובות בעולם הערבי להצהרת הנשיא האמריקאי דונלד טראמפ בדבר ההכרה בירושלים כבירת ישראל. נפתח במאמר העוסק בניסיונות מובילי שיח פלסטינים, בהם תנועות הפת"ח והחמאס, ללבות את היצרים ולהוביל למחאות המוניות, בשעה שהגולשים הפלסטינים מפגינים מורת רוח מהרפיון שאחז במנהיגי העולם הערבי והפילוג בהנהגה הפלסטינית שאפשרו לראייתם את ה"מחטף"; נמשיך בסקירת העמדה הרשמית המתונה של סעודיה להצהרה, ואת תשומת הלב המועטה שהוקדשה לכך ברשתות הסעודיות, בין היתר בשל האיום האיראני שנתפס כאיום המשמעותי ביותר על הממלכה; ונסיים במאמר הסוקר את האופן שבו הוסב השיח הציבורי בטורקיה מפרשיות שחיתות בהן חשודים בכירים בממשל ארדואן לטובת סוגיית ירושלים, שגייסה סולידריות מקרב כלל השחקנים הפוליטיים במדינה.

קריאה מהנה!

"הצהרת בלפור החדשה": נאום טראמפ בראי השיח הפלסטיני

ד"ר מיכאל ברק

סוגיית ירושלים מעסיקה באופן תדיר מובילי שיח פלסטינים, חילוניים ודתיים, במיוחד מקרב תנועות הפת"ח והחמאס, המבקשים להעלותה אל סדר היום ולקבעה בתודעה העולמית כבירה פלסטינית בלתי נפרדת מהאומה המוסלמית. הצהרת נשיא ארצות-הברית בדבר הכרה בירושלים כבירת ישראל היוותה הזדמנות לעורר את השיח הרשתי בנושא ונוצלה לעידוד מחאות עממיות שנתרו בסופו של דבר מוגבלות למדי. האירוע נוצל גם לגריפת הון פוליטי בניסיון לחזק את מעמדן של התנועות הפלסטיניות. הציבור הפלסטיני מצדו הפגין מורת רוח מהעולם הערבי כמו גם מההנהגה הפלסטינית נוכח השערים הפוליטיים והיעדר הנכונות לחתור לאחדות ופיוס, שאפשרו לארצות-הברית ולישראל לקבע מציאות חדשה.

בשיח שהובילו אוהדי תנועת חמאס ברשתות הודגש הנרטיב לפיו אין מדובר בסכסוך לאומי גרידא אלא בסכסוך דתי, שהרי ירושלים נחשבת לאחת משלושת המקומות הקדושים לאסלאם. מכאן, שעל כל מוסלמי להתנגד למזימה האמריקאית-ציונית לייחד אותה. התנועה ניסתה לשווק את מסרי התעמולה באמצעות שימוש בתיוגים ישנים כגון "#אינתפיאדת אל-אקצא"¹, לצד תיוגים שהושקו לנוכח ההכרה האמריקאית בירושלים והחגיגות לציון 30 שנה להיווסדות חמאס, כגון "#חמאס 30"². יתר על כן, רתמה התנועה את הרשתות לגיוס פעילים ועידודם לצאת למחאות עממיות נגד כוחות הביטחון הישראליים. כך לדוגמה, קראה חמאס לנשים הפלסטיניות לצאת אל רחבת מסגד אל-אקצא בימי שישי כדי להפגין נוכחות במתחם, לחלק מזון למפגינים ולתמוך מוראלית בגברים המוסלמים, שנקראו להסלים את המחאה.³

תומכי הפת"ח הביעו אף הם סלידה מהצהרת טראמפ והדגישו ש"ירושלים אינה למכירה". לאות מחאה, החליפו הגולשים את תמונת פרופיל החשבון הרשתי לכיפת הסלע בשילוב דגל פלסטין והכיתוב "ירושלים היא בירת פלסטין". אשרף ג'מעה, חבר פת"ח וחבר הפרלמנט הפלסטיני בגדה, קרא בחשבון הפייסבוק שלו לנקוט מהלכים אופרטיביים נגד ההצהרה, כמו החרמת מוצרים ישראלים ואמריקאים והגברת פעולות המחאה למען ירושלים ברשתות ובשטח.⁴

תמונה 1: הקריקטורה נלקחה מהעיתון הדני פוליטיקן (Politiken), ובו נראית ישישה לבושה בדגל פלסטיני המכה בסנדל על אחוריו של טראמפ, בהדגישה כי "ירושלים היא בירת פלסטין"

מתבטאת אך ורק בריקודים, כשכוונתו לקבלת הפנים לה זכה טראמפ מצד מארחיו הסעודיים במאי האחרון, בעת שהשתתף בריקוד חרבות מסורתי.⁷ גולש מעזה הביע תחושה דומה כשאמר כי "הפלסטינים עסוקים במשכורות, במשרות ובפיוס. הערבים עסוקים ברקדניות, תופים ומשתאות, בעוד ארצות-הברית וישראל מתכננות ליהד את הזהות הפלסטינית של ירושלים."⁸ גולשים פלסטינים מרמאללה, כמו גם ממדינות ערב, מתחו ביקורת כלפי גורמים ומדינות בעולם הערבי המבקשים לקדם נורמליזציה עם ישראל, דוגמת סעודיה.⁹ לראיית הגולשים, ההתפתחות האחרונה בנושא ירושלים והתחזקות מעמדה של ישראל אינם נובעים מתבוננתם של הציונים אלא מסכלות הערבים העסוקים במלחמות ביניהם ומרחיקים מהם את אומות העולם.¹⁰ גולשים פלסטינים מהגדה ומסוריה המזוהים עם תנועת פת"ח, הפנו אצבע מאשימה לעבר הנהגת חמאס ובראשה ראש הלשכה המדינית, אסמעיל הנייה, שלראייתם זנחו את דרך המאבק בישראל ומעדיפים להתהדר במילים מאשר במעשים, ובהעשרת נכסי התנועה, בין היתר, הודות למימון סעודי וקטרי.¹¹ אלה מלמדים על השסע והניכור, כמו גם חוסר האמון, הקיימים ברחוב הפלסטיני כלפי ההנהגה הערבית בכלל והפלסטינית בפרט, שיכולים להאיר על חוסר המוטיבציה של רבים מקרב הפלסטינים להיענות לקריאות חמאס ופת"ח לצאת לרחובות.

תמונה 2: הקריקטורה נלקחה מאל ג'זירה, תחת הכיתוב "זה פוגע בתהליך השלום"

ביטוי לכך ניתן ברשת שהתמלאה בקריקטורות ששמו ללעג את חולשת מנהיגי העולם הערבי נוכח ההצהרה.¹² כך לדוגמה באחת הקריקטורות (תמונה 2) נראה טראמפ כבריון המושך אחריו את העולם הערבי המוצג כתבוסתן וכנוע, שחלקו משופד על אבני דרך – החל בהצהרת בלפור וכלה בהצהרת טראמפ – וחלקו קורא אחרי הנשיא ש"זה [ההצהרה] פוגע בתהליך השלום", בעודם דורכים על גווייתו המתפוררת של תהליך השלום.

הצבעת האו"ם מה- 21 בדצמבר נגד ההצהרה האמריקאית זכתה לתגובות אוהדות בקרב הגולשים הפלסטינים. השיח סביב ההצבעה התאפיין במידה מסוימת של תחושת אופוריה ותואר ככישלון מחפיר לארצות-הברית ולישראל.¹³ הגולשים התייחסו בלגלוג לאיומו של טראמפ להקפיא את כספי הסיוע למדינות המתנגדות וביקשו ממנו לממש את האיום כדי שלארצות-הברית לא תהא עוד השפעה על מדינות העולם.¹⁴ הגולשים ציינו כי ההתנגדות מוכיחה שתם עידן ההגמוניה האמריקאית בעולם, וקראו למדינות ערב ללמוד מהתנגדותה של ונצואלה להצהרה.¹⁵

השיח הרשתי שהתפתח בקרב הפלסטינים בעקבות הצהרת טראמפ מתאפיין בסלידה עמוקה כלפי ארצות-הברית וישראל שנדמה כי הצליחה לאחד את הציבור הפלסטיני על כל גווניו בעמדתו ביחס לירושלים. עם זאת, הוא משקף גם תחושת מצוקה וחולשה רבה הרווחת בקרב גולשים פלסטיניים רבים הרואים בהצהרה האמריקאית תמרור אזהרה וסימן לבאות, כמו גם לרעה החולה בעולם הערבי השקוע במאבקים ובשסעים פנימיים ומונע מאינטרסים צרים המונעים ממנו לפעול למען סוגיית ירושלים. נראה כי הייתה לכך, בין היתר, השפעה על ההיענות הנמוכה של הציבור הפלסטיני לניסיונות של התנועות הפלסטיניות להוביל למחאות המוניות בתגובה להצהרה.

מס שפתיים – התגובות בסעודיה להצהרת טראמפ

ד"ר נחום שילה

בהודעה רשמית שמסרה ממשלת סעודיה, מיד לאחר נאום הנשיא האמריקאי בדבר ההכרה בירושלים כבירת ישראל, הדגישה כי קיים קונצנזוס בינלאומי נגד ההצהרה המהווה פגיעה בזכויותיו של העם הפלסטיני, וכי ראוי שהממשל האמריקני יחזור בו מכך.¹⁶ ב-13 בדצמבר, ביום שבו כונסה באיסטנבול הועידה האסלאמית לגינוי ההצהרה, התקבלה התייחסות נוספת, הפעם מפי המלך הסעודי, שקרא להחלת פתרון מדיני לבעיות האזור, ובראשן הבעיה הפלסטינית, והוסיף כי סעודיה תומכת במימוש זכויותיו של העם הפלסטיני, ובראשן הזכות להקמת מדינה עצמאית שבירתה מזרח-ירושלים.¹⁷ תגובת סעודיה להצהרת טראמפ הייתה מינורית, שקולה ולא מתלהמת, לא רק בשל העובדה שהעיסוק באיום האיראני, שנתפס כאיום המשמעותי ביותר כיום על סעודיה, תופס נפח משמעותי בשיח, אלא גם בשל הרצון לשמור על יחסים הדוקים עם ארצות-הברית, ויתכן אף בשל אינטרסים מדיניים וביטחוניים משותפים לסעודיה ולישראל.

הטון המתון שהוביל הממשל הסעודי התבטא בהתייחסויות מצד גורמים רשמיים נוספים בממלכה. כך לדוגמה, הקפיד משרד-החוץ הסעודי להציג עמדה דומה לזו של הממלכה בנושא בחשבון הטוויטר הרשמי. הציוצים בסוגיה זו כללו גינוי מתון להצהרה, הבעת תמיכה בפלסטינים, והדגשת החשיבות ליישומה של

יוזמת השלום הסעודית מ-2002. ואולם, העיסוק בכך נמשך כיומיים בלבד, לאחר שהם שבו לדון בחשבון במרץ בנושא שמדאיג יותר מכל את הממלכה הסעודית והוא האיום האיראני, שתואר בצורה חריפה עשרות מונים מהאיום שיוחס להצהרת טראמפ.¹⁸

”מסמך 5 הנקודות”, מתוך חשבון הטוויטר של מועצת

חכמי הדת העליונה

מגמה דומה התגלתה ברשתות החברתיות המזוהות עם הממסד הדתי הסעודי. מועצת חכמי הדת העליונה בסעודיה (היא'ת כבאר אל-עלמא'א) פרסמה בחשבון הטוויטר שלה מסמך קצר בן 5 נקודות המתייחס לנושא, ובו הצהירה כי לירושלים ולמסגד אל-אקצא מקום חשוב

ביותר בדת האסלאם ובעצם קיומם של כלל המוסלמים; הממלכה הסעודית ניצבה ועודה ניצבת בראש המדינות הערביות והאסלאמיות הממלאות את חובתן בסיוע לפלסטינים; הטיפול בסוגיה הפלסטינית צריך לכלול התייחסות לחשיבות שמייחסים המוסלמים לירושלים; כל הסכם שלום צריך להיות מושתת על צדק ומתן זכויות לפלסטינים; וירושלים היא אדמה מבורכת שהקוראן ציווה לברכה. המסמך, בשפתו המתונה והמאופקת, לא רק שאינו מלבה את היצרים, אלא אף מבהיר כי הממסד הדתי בסעודיה מוכן להסדר עם ישראל על בסיס גבולות 1967 וחלוקת ירושלים. בימים שלאחר פרסום המסמך, שבה המועצה לעסוק בסוגיות תיאולוגיות ובענייני-פנים.¹⁹

בשיח שהתפתח בקרב הגולשים ניכר טון חריף יותר, בעיקר בקרב הצעירים הסעודים. לצד התרעומת הצפויה כלפי ארצות-הברית וישראל, נמצאו תגובות חריגות שביטאו רבים ברשתות הטוויטר והיו-טיוב, ובהן ביקורת קשה נגד העם הפלסטיני, ההנהגה הפלסטינית והבעיה הפלסטינית. זאת בשל גל התבטאויות מתלהמות שהופצו בכלי התקשורת הפלסטיניים וברשתות החברתיות הפלסטיניות נגד מלך סעודיה, סלמאן בן עבד אל-עזיז, ויורש העצר, מוחמד בן סלמאן, שהואשמו בכך ש"מכרו את ירושלים" ו"בגדו בירושלים". הרקע להתבטאויות אלה הם פרסומים לפיהם הציע יורש העצר לאחרונה ליו"ר הרשות הפלסטינית, מחמוד עבאס (אבו מאזן) לקבוע את בירת פלסטין העתידית בעיירה אבו-דיס, במקום במזרח-ירושלים. אחד התיוגים הבולטים בשיח (אשטאג) היה "שתישרף אתה והבעיה שלך" (#באלחריקה_אנת_וכצ'יתכ), שנכתב במכוון עם שגיאת כתיב במילה "בעיה", כנראה במטרה להשפיל את הפלסטינים ולהביע זלזול בעניינם. הדבר הופץ על ידי גורמים המכנים עצמם בשם "ועדות אלקטרוניות סעודיות", כינוי שמשוער כי נועד ליצור את הרושם כי מדובר בקהילה, ולא בגולשים בודדים.

עלון לפרסום מסע תרומות לטובת הפלסטינית שהופץ בחשבון הטוויטר של ריאד אל-זהראני

רבים מהצעירים הסעודים שלקחו חלק בשיח טענו שאל להם לפלסטינים להעז ולקלל את סעודיה ואת בית המלוכה הסעודי, ולו בשל השנים הרבות שהסעודים פרנסו אותם ותרמו להם מיליארדים רבים. כך לדוגמה, העלה אזרח סעודי בשם ריאד אל-זהראני, צילום של מסע תרומות למען הפלסטינים שפורסם בעיתון סעודי ישן,

וכתב: "אני אחד מבני העם הסעודי. כשהייתי תלמיד בבית-הספר תרמתי מפת לחמי לפלסטין, אולם כאשר בגרתי ראיתי את הבוגדים דורכים על תמונתו של מלכנו ומקללים את מולדתי שהעניקה להם מיליארדים

ועכשיו אני אומר: "שתשרפו אתם והבעיה שלכם". מי יתן ואללה לא יתן לכם ליהנות מהכספים שהגיעו מפת לחמי.²⁰

בבדיקה של חשבונות טוויטר מובילים בסעודיה, המתיימרים לייצג את תושבי הערים הגדולות, נמצאו התייחסויות להצהרה, אך בעיקר כאל אייטס תקשורת חולף. במקרים מסוימים אף נראה קורטוב של ערעור הקונצנזוס בנושא ירושלים. דוגמה לכך בסקר שנערך בחשבון "טוויטר ג'דה", שהינו בעל 189 אלף עוקבים, ובו נשאלו הגולשים האם ירושלים היא בירתה הנצחית של פלסטין. נמצא כי 87% מ-590 המשתתפים בסקר השיבו בחיוב. אף שמדובר באחוז גבוה של תומכים, הרי שעצם העובדה כי ישנם מי שמפקפקים בנכונות הטענה בסעודיה היא משמעותית, הגם שהיקף המשיבים הנמוך לשאלה זו מעיד על העניין המוגבל שהפגינו הגולשים בנושא. לא מפתיע, אפוא, שבימים שלאחר ההצהרה, הנושא לא הוזכר עוד בחשבונות אלה.²¹ זאת ועוד, בחשבונות טוויטר המייצגים ערים קטנות או עיירות, בדגש על עיירות גבול, ניכרה התעלמות מוחלטת מסוגיית ירושלים והתמקדות בענייני השעה של התושבים.

העניין המוגבל שהופגן בנושא, ניכר בעמודים ציבוריים נוספים. כך לדוגמה, עסקו דפי הפייסבוק המזוהים עם האופוזיציה השיעית הסעודית במחוז המזרחי, כ"אלעואמיה ברשת" ("אל-עואמיה עלא אל-שבכה") ואחרים, בעניינים הנוגעים לשיעים במחוז המזרחי, בדגש על הצעדים הננקטים נגדם מצד השלטונות בסעודיה.²² דוגמה נוספת בחשבון הטוויטר של העיתון "נג'ראן אל-יום" שעסק באופן כמעט בלעדי במצב השורר בגבול עם תימן ובירי תלול-המסלול המבוצע תדירות מתימן לשטח סעודיה, שנעשה על רקע ההתערבות הצבאית של סעודיה בתימן במטרה למנוע את השתלטות החותיים הפועלים בסיוע איראני, על המדינה. לא בכדי, התמונות הבולטות היו של שיירי טילים ורקטות שנורו מתימן, ולא של מסגדי הר-הבית,²³ המשקפים היטב את התפיסה הרווחת בקרב ההנהגה הסעודית והרחוב הסעודי לפיה איראן היא האויב העיקרי של סעודיה וממילא הסוגיה החשובה ביותר על סדר היום.

לסיכום, הגם שברשתות החברתיות עלו קולות מתלהמים נגד ארצות-הברית וישראל בעקבות הצהרת טראמפ, ניתן לומר שהתגובות היו מינוריות, בין היתר בשל הקו שהוביל הממסד השלטוני בנושא. הממסד הדתי, שנמצא כיום במגננה לאור הצהרותיו של יורש העצר בן סלמאן בדבר הצורך למתן את המסר הדתי בסעודיה וגלי המעצרים והחרמות הרכוש שיזם, יישר קו עם השלטונות, כולל בסוגיה זו. ואולם, העיסוק המוגבל בנושא נובע ככל הנראה גם מעניין נמוך בו, בהשוואה לאיום הנשקף לסעודיה מצד איראן ובעלי בריתה, או לחלופין העיסוק בענייני הפנים בממלכה. ניכר כי הסעודי הממוצע מודאג יותר מהטחת עלבונות במלך על-ידי הפלסטינים, מאשר מסוגיית ירושלים ומעמדה עבור הפלסטינים.

אחדות ירושלים בצל האשמות השחיתות

ד"ר חי איתן כהן ינרוג'ק

הכרזת נשיא ארצות הברית דונאלד טראמפ על ירושלים כבירת ישראל בתחילת דצמבר נפלה כפרי בשל לידיה של נשיא טורקיה רג'פ ארדואן, בניסיון למשוך את תשומת הלב מפרשיות שחיתות שונות ששמש של בכירים בממשלתו נקשרו אליהן בארצות-הברית ובטורקיה. השיח הציבורי שהתפתח בתגובה לפרסום הפרשיות חשף את הפילוג בחברה הטורקית, בשעה שסוגיית ירושלים הביאה לאחדות השורות של כלל השחקנים הפוליטיים במדינה ואת דפוס הפעולה הארדואני הישן של שימוש בסוגיות חוץ כמנוף כוח בזירה הפוליטית הפנימית.

במרכז פרשת השחיתות העומדת בראש הכותרות בטורקיה עומד איש העסקים האיראני-טורקי רזה זארראב, מי שנחשב לאיש אמונם של ארדואן ומקורביו משך שנים, עד לדצמבר 2013, עת הופנו נגדו האשמות לפיהם שיחד מקורבים לארדואן בסכומי כסף גבוהים בתמורה לסיועם בעקיפת הסנקציות הבינלאומיות נגד איראן. במסגרת החקירה, נותר זארראב תחת מעצר במשך חודשיים, אך הודות להתערבות הממשל שוחרר ממעצר ושמו נוקה מכל ההאשמות בידי השופטים. במרץ 2016 חזר שמו של זארראב לכותרות בטורקיה לאחר שברח מהמדינה והסגיר עצמו לארצות הברית. זאת על רקע חששו מכך שאנקרה תסגיר אותו לטהראן בהאשמה שגנב סכומי ענק מקופת המדינה האיראנית במסגרת פעילויותיו, דבר שעלול להביא בסופו של דבר להוצאתו להורג. בעקבות הסדר הטיעון שחתם עם ארצות הברית, הפך זארראב לעד מדינה והחל במסירת עדויות מפלילות נגד הבנק הממלכתי הטורקי "האלקבנק", שהסמנכ"ל שלו, האקאן אטיללה, מוחזק אף הוא על ידי ארצות הברית. העדויות המפורטות שסיפק זארראב הפכו לתפוח אדמה לוהט ברשת הטורקית, בשעה שהתקשורת הממוסדת בטורקיה בחרה לדווח על פרטי הפרשה בצורה שטחית בלבד. עיתונאים עצמאיים הפיצו את המידע באתר יוטיוב, וברשתות הטוויטר והפייסבוק. בין היתר, נחשף כי במסגרת המשפט המתנהל בארצות הברית נאשמים שרים בכירים בממשל הטורקי בלקיחת שוחד המוערך במיליוני דולרים ומתנות יקרות ערך. חשוב לציין כי האשמות בדבר עקיפת הסנקציות נגד איראן, חושפות את בנק האלקבנק ובנקים נוספים בטורקיה לקנסות רציניים.

הגולשים החילוניים ניצלו את ההזדמנות לתקוף את ארדואן ואנשיו בעקבות פרסום הפרשה. הם תייגו את מקורביו של ארדואן כמושחתים ושיתפו תמונה שצולמה בעיר טרבזון בה נראים זארראב וארדואן כשהם יושבים בשורת הנכבדים שבקדמת הבמה, תוך שהם לועגים לאמון שנתנו תומכי ארדואן בזארראב. הגולשים קראו לפתיחת חקירה ממלכתית בעניין ולהתפטרות ארדואן.²⁴ מנגד, דחו תומכי ארדואן את הטענות והציגו את המשפט המתנהל בארצות הברית כמוזימה של איש הדת הגולה פתהוללה גולן – שנתפס

על ידי ממשלת טורקיה כמי שתכנן את ניסיון ההפיכה הכושל שאירע ביולי אשתקד - בחסות אמריקאית, ואת זאראב כסוכן אמריקאי. במסגרת מאבקם, הובילו תומכי ארדואן קמפיין הזדהות עם בנק האלקבנק תחת הסיסמה "ארצות הברית אינה רשאית לשפוט בטורקיה".²⁵ החילוניים הטורקיים, מצדם, התנערו מהקמפיין ולא אפשרו לתומכי ארדואן להפוך את הפרשה למאבק לאומי נגד ארצות הברית, תחת התיג "אנחנו לא באותה סירה".²⁶ זמן קצר לאחר מכן נחשפה פרשת שחיתות נוספת על ידי יושב-ראש האופוזיציה כמאל קיליצ'דאראולו במסגרתה מואשמים מקורבי ארדואן בכך שקיבלו לכאורה שוחד מגורמים שונים שאת תמורתו הבריחו לאי מאן הידוע כמקלט מס. גם פרשה זו זכתה לתשומת לב רבה ברשתות. הגולשים החילוניים שיתפו צילומי מסמך שנחשף בידי קיליצ'דאראולו וקשור לפרשה, והעלו סרטונים שונים לרשת בהם הפנו שאלות הנוגעות לשחיתות לרשות לענייני הדת הטורקית.²⁷

**תמונה 1: כרוז שנלקח מרשת
טוויטר ובו הכיתוב: "ירושלים
הינה קו האדום של המוסלמים"**

בצל הכעס סביב פרשיות השחיתות, צמחה ההזדמנות לה ציפה ארדואן כדי לשנות את השיח הציבורי, בדמות הכרזת טראמפ על ירושלים כבירת ישראל. בהתאם לגישתו המוכרת זה מכבר, בחר הנשיא הטורקי למתוח ביקורת חריפה נגד ישראל והכריז כי לא יכיר בהכרזה, כשהצהיר כי "ירושלים הינה הקו האדום של המוסלמים", שהפכה לסיסמה שהופצה בקרב תומכיו ברשת (תמונה 1).²⁸ ימים ספורים לאחר ההכרזה, נאם ארדואן בפני תומכיו כשמאחוריו מפות גדולות של ארץ ישראל, במטרה להצביע על "גזלת הטריטוריה הפלסטינית", כהגדרתו (תמונה 2). ארדואן הקצין את התבטאויותיו נגד ישראל באופן חסר תקדים, כשהתייחס בנאומו לחדית' הנביא מוחמד על "עץ האטד", לפיו במלחמת אחרית הימים בין היהודים והמוסלמים צפויים העצים

לחשוף את מיקומם של היהודים למוסלמים, בשעה שרק עץ האטד, המזוהה בספרות האסלאמית כעץ היהודי, ימנע מכך. על רקע זה בחר הנשיא הטורקי להזהיר את ישראל כי "אלה החושבים על עצמם כבעלי אדמות בירושלים לא ימצאו מחר אף עץ להתחבא מאחוריו". אמירה יוצאת דופן זו הופיעה בכרזות הנושאות את תמונתו של הנשיא, שנועדו לגייס את תמיכת העם וליצור מודעות סביב סוגיית ירושלים. מי שעומד מאחורי העריכה המקצועית של הכרזות והפצתן ברשתות הוא "הצבא הקיברנטי" של מפלגת הצדק והפיתוח (AKP), שהוקם בשנת 2013 ומעסיק למעלה מ-12 אלף עובדים. תומכי ארדואן וארגונים לא ממשלתיים שונים הצטרפו אף הם לשיח המתלהם נגד ישראל וארצות-הברית למניעת "ייחוד ירושלים", כהגדרתם, בהם גופים כדוגמת ה-IHH האסלאמיסטי, "מורשתנו", "אקדמיית ירושלים", ו"לעבר

ירושלים" שהזמינו את ההמונים ליטול חלק בהפגנות ענק שאורגנו ברחבי טורקיה, תחת הסיסמה "ירושלים שייכת לאסלאם".²⁹

תמונה 2: נאום ארדואן, כשברקע מפות ארץ ישראל המציגות לכאורה את גזלות האדמה מן הפלסטינים

חרף ניסיונות מצד גולשים חילוניים רבים להדגיש את הסכנה בדבר הסטת השיח הציבורי מהעיסוק בשחיתות לסוגיית ירושלים, גם הם בחרו לתמוך בעמדת ארדואן מול ארצות הברית וישראל. עמדה זו רווחת גם בקרב המפלגות האופוזיציוניות, שמזה שנים עדות להשפעה המטיבה שיש להתקפות המילוליות של ארדואן נגד ישראל בקלפי ועל רקע זה בוחרות לאמץ אף הן גישה לוחמנית. זאת, ככל הנראה, כדי שלא לאפשר למפלגת השלטון לנכס את סוגיית ירושלים

ולהפיק ממנה תועלת לבדה, או לחילופין – להישאר מצדו "הלא-נכון" של השיח. לצד התמיכה יוצאת הדופן בעמדה הממלכתית, הגולשים החילוניים לא הססו ללעוג לנשיא הטורקי כשקראו לו "להנהיג את העולם המוסלמי", ולהביא להכרה בצפון קפריסין כמדינה ריבונית, ולא רק לפעול למען הפלסטינים.

המהירות שבה תפסה סוגיית ירושלים את מקומם של פרשיות השחיתות בשיח הרשתי בטורקיה מלמדת על הקלות שבה מאפשרים לעתים "ספינים" תקשורתיים בנושאי חוץ לשנות את סדר היום הציבורי הפנימי בטורקיה. חרף הפילוג בחברה הטורקית, ירושלים, וליתר דיוק העמדה האנטי-ישראלית, הינה בבחינה מוסכמה חברתית המשותפת לכלל הפלגים, המודעים היטב לרווח הפוליטי הטמון בחובה. הסולידריות שנראתה ברשתות סביב העיסוק בהצהרת טראמפ, וההכרזה המשותפת של המפלגות בפרלמנט הטורקי לפיה הם מסרבים להכיר בירושלים כבירת ישראל ממחישות זאת היטב.

¹ #انتفاضة_القدس

² #حماس30; #القدس_عاصمة_فلسطين; #HandsOffJerusalem

³ #جمعة_الإرادة

⁴ 21.12.17: <https://www.facebook.com/ashrafMjomaa/posts/1489811637723195>

- 5 #القدس_عاصمتنا; #انتفاضة_العاصمة
- 6 ;https://www.facebook.com/RamallahNewsOfficialPage/posts/1825891660818599 : 22.12.17
- 7 #القدس_عاصمة_فلسطين
;https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=918567691625789&id=100004176996201 :18.12.17
- 8 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=918567691625789&id=100004176996201
https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2077663452455233&id=100006347956187 : 6.12.17
- 9 https://www.facebook.com/groups/mawtinii/permalink/2154897471431771/ :14.12.17
- 10 https://twitter.com/alhamidhi7c/status/942717163802169344 : 18.12.17
- 11 https://www.facebook.com/RamallahNewsOfficialPage/posts/1827356277338804 : 23.12.17
- 12 https://twitter.com/rasha_elali/status/944731962501103616 : 23.12.17
- 13 https://www.facebook.com/MaanNews.net/posts/1766302123420810 : 22-23.12.17
- 14 https://www.facebook.com/Ramallah.Mix1/posts/1890882590945006 : 21.12.17
- 21.12.17 ;https://www.facebook.com/RamallahNewsOfficialPage/posts/1825387357535696; שני זמרים
עממיים משכם הקדישו שיר הלל לניצחון הפלסטינים באו"ם מה-21.12.17, ראו:
https://www.youtube.com/watch?v=70yOJDx6Q8k;
https://www.facebook.com/RamallahNewsOfficialPage/videos/1825251684215930/
https://www.facebook.com/RamallahNewsOfficialPage/videos/1825206537553778/ : 21.12.17
- 15 http://www.sabanew.net/viewstory.php?id=26203 :20.12.17
- 16 https://goo.gl/14GuvZ :20.12.17
- 17 https://twitter.com/ksamofa :21.12.17
- 18 https://twitter.com/ssa_at?lang=en :21.12.17
- 19 https://goo.gl/yqjHY8 :21.12.17
- 20 https://twitter.com/jeddah_ar?lang=en :21.12.17
- 21 https://www.facebook.com/AwamiA.Book/:21.12.17
- 22 https://twitter.com/najrantoday?lang=en :21.12.17
- 23 Ayakkabikutusu#RezaZarrab #
- 24 ABDTürkiyeyiYargılayamaz#
- 25 AynıGemideDegiliz#
- 26 ManKafa#ManAdası #IsleofMan #KılıcdaroğluYineHaklıÇıktı #
- 27 Kudüs #KudusKırmızıCizgimizdir#
- 28 YıllıkKanlıİşgal100 # YenikapıdaKudüsRuhu#KudüseSahipÇık #KudüsİslamındırMitingi #Kudüsİslamındır #
- 29